

Innspill til regjeringens samstemtreform og UD's årlige samstemthetsrapport

Fra Forum for utvikling og miljø etter innspill og koordinering med medlemsorganisasjoner

Forum for utvikling og miljø er veldig glade for opprettelsen av et eget samstemthetsforum, og for inkluderingen av sivilsamfunnet. Vi takker for muligheten til å gi innspill til hva en slik reform bør innebære og nærmere bestemt hva årets samstemthetsrapport i forbindelse med statsbudsjett 2019 bør inneholde. Vi anbefaler at UD gjør det til en tradisjon å hente innspill i forbindelse med de årlige samstemthetsrapportene.

En samstemt politikk for utvikling er en forutsetning for å nå bærekraftsmålene og for å fremme alle tre dimensjoner av bærekraftig utvikling. Dette gjør seg gjeldende gjennom bærekraftsmål 17.14 (og 17.13) og i Finansiering for utvikling-avtalen Addis Ababa Action Agenda. En bred forståelse av samstemthet, i tråd med OECDs forståelse av begrepet, vil være avgjørende for effekten til regjeringens samstemthetsreform, også omtalt i Norads evaluering av norsk innsats for samstemthet (2018):

«According to the OECD, Policy Coherence for Development (PCD) can be seen “as a systematic promotion of mutually reinforcing policy actions across government departments and agencies creating synergies towards achieving the agreed objectives, where development policy shall lead and other policy areas should ensure to be coherent with this”. Accordingly, the organization defines PCD as “ensuring that policies do not harm and where possible contribute to international development objectives” (OECD 2008).»

Arbeidet for å sikre en mer samstemt politikk for utvikling må innebære en åpen diskusjon om interessekonflikter som hindrer bærekraftig utvikling og et fokus på innsats på de områder der løsninger vil gi størst effekt. Vi er glade for at regjeringen inviterer sivilsamfunn og andre departementer inn i det nyopprettede samstemthetsforumet.

Forum for utvikling og miljø, med våre medlemsorganisasjoner ser frem til å spille en konstruktiv rolle i reformarbeidet, og med dette kommer våre samlede innspill til årets kapittel om samstemthet som etterspurt under Samstemthetsforumets møte den 29. mai.

Hva bør en samstemthetsreform innebære:

- En endringsprosess som i prinsippet omfatter arbeidet til alle norske departementers virksomhet, så vel som regjeringens samlede politikkkutforming
- Etablere bruk av Utenriksdepartementets sjekklister for samstemthet som et aktivt verktøy for aktsomhetsvurderinger for alle departementers politikk og utøvelse
- En regelmessig melding til stortinget om arbeidet med samstemthet for bærekraftig utvikling, som kommer i tillegg til den årlige rapporteringen i statsbudsjettet. En slik melding må også inkludere de interessekonflikter og utfordringer rundt samstemtheten i norsk politikk og skissere skadebegrensende tiltak som er gjennomført eller som er mulige virkemidler.
- En reell, åpen og kritisk debatt rundt de aktuelle interessekonfliktene, der også grupper som blir berørt av norsk politikk på de respektive feltene får muligheten til å delta
- En samstemthetsfunksjon/ansvarlig i hvert departement
- Kartlegge beste praksis fra andre land
- Inngå samarbeid med andre land om samstemthet, blant annet vurdere deltakelse i det Sverige-initierte partnerskapet på policy coherence som oppstod i lys av bærekraftsmålene.

Hvilken rolle bør samstemthetsforumet spille:

- Et organ for å foreslå, vurdere og gi anbefalinger rundt saker som bør behandles i et samstemthetsperspektiv, ut ifra analyse av grad av sprik mellom politikk og bærekraftsmåloppnåelse og ut ifra størst mulighet for betydningsfull endring
- Et rådgivende organ for hele regjeringens virksomhet, ikke begrenset til Utenriksdepartementet eller de øvrige departementene som per dags dato er en del av forumet. Statsministerens kontor bør også kobles på i dette arbeidet med hensyn til deres overordnede ansvar og statsministerens rolle i pådrivergruppen for bærekraftsmålene.
- Særlig spille en rådgivende rolle i utarbeidelse av regjeringens samstemthetsrapportering,
- Innspill til OECDs samstemthetsarbeid, inkludert i tilfeller hvor Norge evalueres gjennom de årlige samstemthetsrapportene.
- Trekke på et uavhengig sekretariats muligheter til å gjøre uavhengige utredninger på oppdrag fra samstemthetsforumet
- Forumets arbeid bør gjennomføres med åpne innkallinger og agenda i god tid før møtene, for å sikre at forumets medlemmer kan spille en aktiv representativ rolle og samordne i forkant
- Forumet må ikke erstatte eller begrense øvrige åpne høringer og debatt rundt spørsmål om samstemthet.

Hvilke områder og interessekonflikter bør særlig løftes for å sikre en samstemt politikk for utvikling:

- Globale og nasjonale målsettinger i tråd med Paris-avtalen og klimaforliket vs norsk oljevirkosomhet og norske forbruksmønstre
- Fredsbyggende arbeid og humanitær innsats i konflikt- og post-konflikt-områder, menneskerettighetsarbeid i autoritære stater vs. norske nærings- og handelsinteresser ved produksjon og eksport av våpen, ammunisjon og forsvarsmateriell
- Tilslutninger til menneskerettighetstraktater og spesifikke retningslinjer for ansvarlig næringsliv som FNs veiledende prinsipper (UNGP) og OECDs retningslinjer vs norske næringsinteresser i utlandet, særlig i sårbare stater, fremvoksende markeder og autoritære stater.
- Utviklingspolitisk innsats for bærekraftig og rettferdig finansiering for utvikling globalt og i Norges partnerland vs. norsk hjemlig innsats for å tette hull, mangelen på åpenhet rundt skatt i Norge og norske bilaterale skatteavtaler.
- Oljefondets investeringer som går på tvers av bærekraftig utviklingspolitiske hensyn
- Samstemthetsutfordringer internt i utviklingspolitikken, inkludert hindre at bistanden blir styrt av, eller brukes for å fremme norske særinteresser slik som økonomiske-, migrasjons- eller sikkerhetspolitiske interesser.
- Hvordan bistandsmidler som brukes til å fremme næringslivssatsing skal forvaltes slik at de ivaretar bærekraftsmålene, og ikke bare er et virkemiddel for økte investeringer
- Handelspolitiske avtaler vs utviklingspolitiske målsettinger

Vi gjør oppmerksom på at dette ikke bør oppfattes som en uttømmende liste over områder som bør behandles i samstemthetsreformen, men snarere som sentrale eksempler der norsk politikk ikke er samstemt med målene om bærekraftig utvikling. Vi mener at samstemthetsforumet bør ha en sentral rolle i å identifisere og bringe frem slike interessekonflikter og temaer for diskusjon.